

Sygn. akt III AUa 732/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Anna Stasiewicz-Kokotowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2016 r. w Szczecinie

sprawy H. H.

przeciwko Dyrektorowi Wojskowego Biura Emerytalnego w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 czerwca 2015 r. sygn. akt VI U 393/15

1. oddala apelację,
2. zasądza od ubezpieczonego H. H. na rzecz Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w S. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Anna Stasiewicz

- Kokotowska

Sygn. akt III AUa 732/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 marca 2015 r. Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. odmówił H. H. doliczenia zatrudnienia w gospodarstwie rolnym do wojskowej wysługi emerytalnej. W uzasadnieniu wskazano, że w sprawie nie znajduje zastosowania art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm., dalej jako: ustawa emerytalna), gdyż przewiduje on uwzględnienie przy ustaleniu prawa do emerytury i jej wysokości okresów ubezpieczenia społecznego

rolników tylko wtedy, gdy ubezpieczony legitymuje się okresami składkowymi i nieskładkowymi krótszymi od okresu wymaganego do przyznania emerytury w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Przepis ten nie znajduje zatem zastosowania do sytuacji ubezpieczonego, który ma przyznane od 1 marca 2015 r. prawo do emerytury wojskowej.

W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawca domagał się jej zmiany i zaliczenia do wysługi emerytalnej okresu ubezpieczenia społecznego rolników, za który zostały opłacone składki.

Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu emerytalnego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 16 czerwca 2015 r. w sprawie o sygn. akt VI U 393/15 oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych.

Ubezpieczony H. H. urodził się (...) W dniu 5 marca 2015 r. złożył wniosek o emeryturę wojskową. Wniósł o uwzględnienie do wysługi emerytalnej okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego od 13 czerwca 1986 r. do 30 września 1991 r. wskazując, że podlegał wówczas ubezpieczeniu i opłacał z tego tytułu składki.

Decyzją z dnia 26 marca 2015 r. organ rentowy przyznał H. H. emeryturę wojskową od dnia 1 marca 2015 r. Do wysługi emerytalnej mającej wpływ na wysokość należnego świadczenia uwzględniono okres zatrudnienia od 1 sierpnia 1983 r. do 25 czerwca 1986 r. w (...) (w tym okres zasadniczej służby wojskowej od 24 października 1983 r. do 18 października 1985 r.), tj. 2 lata, 10 miesięcy i 25 dni okresów ubezpieczenia oraz okres pełnienia czynnej służby wojskowej od 3 października 1991 r. do 28 lutego 2015 r. (23 lata, 4 miesiące i 29 dni).

Ubezpieczony w okresie od 13 czerwca 1986 r. do 22 listopada 1993 r. posiadał gospodarstwo rolne w N. o powierzchni 9,75 ha. Z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacał składki na to ubezpieczenie w okresie od 13 czerwca 1986 r. do 30 września 1991 r.

Kwestią sporną w sprawie było uwzględnienie w wysłudze emerytalnej przebytych przed podjęciem służby wojskowej okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego przez ubezpieczonego i opłacania przewidzianych w przepisach składek na ubezpieczenie społeczne rolników od 13 czerwca 1986 r. do 30 września 1991 r.

Według organu rentowego podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacanie z tego tytułu składek, w świetle obowiązujących unormowań, pozostaje bez wpływu na wysokość emerytury wojskowej z tej przyczyny, że przedmiotowy okres nie podlega zaliczeniu do wysługi emerytalnej. Sąd Okręgowy przyznał rację organowi rentowemu uznając, że błędne jest stanowisko skarżącego, iż o zaliczeniu przedmiotowych okresów do wysługi emerytalnej przesądzają przepisy art. 16 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2015 r. poz. 330; dalej jako: ustawa zaopatrzeniowa) w związku z art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Sąd I instancji za punkt wyjścia swych rozważań przyjął art. 12 ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którym emerytura wojskowa przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia z tej służby posiada 15 lat służby wojskowej w Wojsku Polskim, z zastrzeżeniem art. 12a, z wyjątkiem żołnierza, który ma ustalone prawo do emerytury określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obliczonej z uwzględnieniem okresów służby wojskowej w Wojsku Polskim i okresów równorzędnych z tą służbą. Przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej przyznawanej żołnierzom zawodowym na podstawie przepisów ustawy zaopatrzeniowej, oprócz okresów służby warunkujących nabycie tego prawa (art. 12) uwzględnia się jedynie okresy równorzędne ze służbą, a te zostały enumeratywnie wymienione w art. 13 ustawy; inne okresy poza wymienionymi w tym przepisie nie podlegają zaliczeniu do okresu służby wymaganego dla uzyskania prawa do emerytury wojskowej.

Sąd Okręgowy wskazał, że wysokość emerytury wojskowej zależy od podstawy wymiaru (art. 5 ustawy zaopatrzeniowej) i wysługi emerytalnej. Sposób ustalania wysługi emerytalnej, wyrażonej w procentach, normuje w pierwszym rzędzie art. 15 ustawy zaopatrzeniowej. Ponadto, w myśl art. 16 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, żołnierzom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed powołaniem do zawodowej służby wojskowej okresy składkowe i nieskładkowe

w rozumieniu ustawy emerytalnej. Okresy składkowe i nieskładkowe to okresy enumeratywnie wyliczone w art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, wśród których brak jest okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed wprowadzeniem obowiązku ubezpieczenia, jak i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Katalog okresów składkowych i nieskładkowych jest zamknięty i nie jest dopuszczalne uznanie za takowy okresu w katalogu niesklasyfikowanego.

Sąd orzekający zwrócił uwagę, że problemu, wokół którego w niniejszej sprawie koncentrował się spór stron, nie stanowiła kwestia samego zaliczenia do wysługi emerytalnej przebytych przed przyjęciem do służby okresów składkowych

i nieskładkowych (w wysłudze emerytalnej uwzględniono okres zatrudnienia ubezpieczonego od 1 sierpnia 1983 r. do 25 czerwca 1986 r. w (...)), ale dopuszczalność zaliczenia okresów opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne rolników, uzależniona od ich kwalifikacji jako okresów składkowych bądź nieskładkowych w rozumieniu ustawy emerytalnej.

Do wysługi emerytalnej, której definicję legalną ustawodawca sformułował w art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy zaopatrzeniowej jako okresów służby wojskowej w Wojsku Polskim

i im równorzędnych, łącznie z okresami, o których mowa w art. 14 i 16, zalicza się tylko okresy składkowe i nieskładkowe. Okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, nieujęte w art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, przewidziane są w art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej. W przepisie tym wskazano, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
- 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
- 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Zdaniem Sądu Okręgowego, już z literalnego brzmienia art. 10 ust. 1 wynika, że okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, nieujęte w art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, uwzględnia się również

i traktuje jak okresy składkowe, jednakże wyłącznie w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do przyznania emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Art. 10 ust. 1 dopuszcza jedynie wyjątkowo i w ograniczonym zakresie, niezbędnym do uzupełnienia okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego do przyznania emerytury osobom podlegającym ubezpieczeniu emerytalnemu określone

w przepisach systemu ubezpieczeń społecznych, możliwość traktowania okresów pracy

w gospodarstwie rolnym jak okresów składkowych. Z dopuszczalności traktowania

w wyjątkowych sytuacjach na potrzeby ustawy emerytalnej okresów pracy

w gospodarstwie rolnym jako okresów składkowych nie można wywieść, że okresy te są okresami składkowymi i jako takie podlegają zaliczeniu do zaopatrzeniowej wysługi emerytalnej. Okresy pracy w gospodarstwie rolnym są tylko traktowane jak składkowe

w ściśle określonych sytuacjach, co nie oznacza przypisania im kwalifikacji okresu składkowego, a tylko taka kwalifikacja pozwala na ich zaliczenie do wysługi emerytalnej w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy zaopatrzeniowej.

Sąd I instancji podniósł, że w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej pozwala uzupełnić okresy składkowe i nieskładkowe okresami pracy w gospodarstwie rolnym do rozmiaru najbliższego (kolejnego) stażu okresów składkowych i nieskładkowych w zakresie wymaganym i koniecznym do nabycia określonych uprawnień emerytalnych. Oznacza to, że jeżeli okresy składkowe lub nieskładkowe nie przekraczają 15/20 lat, to możliwe jest ich uzupełnienie okresami wskazanymi w art. 10 ust. 1 ustawy jedynie w celu nabycia prawa do tzw. niepełnej emerytury na podstawie art. 28 ustawy emerytalnej. Dopiero w przypadku, gdy okresy składkowe i nieskładkowe przekraczają 15/20 lat, możliwe jest ich uzupełnienie okresami, o jakich mowa w art. 10 ust. 1 ustawy, dla nabycia pełnych uprawnień emerytalnych. Natomiast żądanie wnioskodawcy sprowadza się do tego, aby okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, uwzględnić w istocie jedynie przy ustalaniu wysokości świadczenia, do którego on już nabył prawo – chodzi mu tylko o wysokość emerytury.

W ocenie Sądu orzekającego, na gruncie ustawy zaopatrzeniowej nie może być mowy o swoistym uzupełnieniu wysługi emerytalnej, na którą składają się okresy służby i okresy jej równorzędne oraz posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe – o okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, do takiego jej wymiaru, że emerytura osiąga przewidzianą w art. 18 ust. 1 graniczną wysokość równą 75 % podstawy wymiaru. Niedopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja dyspozycji art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej, zmierzająca do zaliczania w każdym przypadku okresów pracy w gospodarstwie rolnym zamiast wymaganych okresów składkowych w ramach ubezpieczenia pracowniczego. Przeciwnie, ponieważ przepis art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej dopuszcza jedynie wyjątkowo i w ograniczonym zakresie możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym jak okresów składkowych w ramach ubezpieczenia pracowniczego, powinien być on interpretowany i stosowany w sposób restryktywny.

Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji uznał zaskarżoną decyzję za prawidłową, wobec czego, działając na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., wniesione od niej odwołanie oddalił.

Z wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie nie zgodził się ubezpieczony, zaskarżając rozstrzygnięcie w całości.

Wyrokowi zarzucił naruszenie:

- 1) art. 5 k.c. poprzez odmowę uwzględnienia okresów prowadzenia przez ubezpieczonego gospodarstwa rolnego przy ustalaniu wysokości emerytury mimo, że wywiązywał się on z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tego tytułu, a pominięcie ich przy ustalaniu wysokości emerytury stanowi nadużycie prawa, które nie znajduje żadnego uzasadnienia w demokratycznym państwie prawa a prowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia organu rentowego kosztem obywatela;
- 2) art. 67 Konstytucji RP poprzez naruszenie prawa ubezpieczonego do zabezpieczenia emerytalnego w sytuacji, gdy opłacał on składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego a pominięcie ich przy ustalaniu wysokości emerytury prowadzi do bezpodstawnego wzbogacenia organu rentowego;
- 3) art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że okresy pracy w gospodarstwie rolnym uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury, tylko gdy ubezpieczony legitymuje się okresami składkowymi i nieskładkowymi krótszymi od okresu wymaganego do przyznania emerytury w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu, podczas gdy ubezpieczony prowadząc gospodarstwo rolne opłacał z tego tytułu wszelkie należności publicznoprawne, w tym składki na ubezpieczenie społeczne, wobec czego okres ten winien mieć wpływ na wysokość uzyskiwanej emerytury i być doliczony do wojskowej wysługi emerytalnej.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że interpretacja przepisów zaprezentowana przez Sąd I instancji przeczy konstytucyjnym wolnościom i prawom jednostki, które nie mogą być ograniczane. Zdaniem apelującego, nie do pogodzenia z logiką oraz zasadą sprawiedliwości społecznej jest całkowite pominięcie pracy w gospodarstwie rolnym w postępowaniu o przyznanie prawa do emerytury, gdyż taka wykładnia sprawia, że okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego całkowicie przepadają, i to mimo uiszczenia wszelkich należności. W tej sytuacji organ rentowy staje się podmiotem bezpodstawnie wzbogaconym kosztem ubezpieczonego, który w dobrej wierze dokonywał wpłat licząc, że zostaną one przeznaczone na jego emeryturę. Apelujący wskazał, że skoro w tym zakresie obowiązuje restryktywna wykładnia przepisów to równie restryktywny winien być obowiązek spoczywający na organie rentowym do zwrotu uiszczonych składek, których podstawa prawna odpadła, a ich cel nie został osiągnięty z uwagi na pominięcie przy przyznaniu emerytury. W ocenie apelującego, interpretacja Sądu I instancji jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego oraz Konstytucją RP, albowiem narusza prawo do świadczenia emerytalnego adekwatnego do świadczonej pracy, a ukształtowana linia orzecznicza, na którą wskazał Sąd jest nie do przyjęcia z punktu widzenia obywatela, który poświęca całe swoje życie na pracę, po czym jest informowany, że przepisy nie pozwalają na uwzględnienie jego zatrudnienia do obliczenia wysokości emerytury.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o jej oddalenie wskazując, że wyrok Sądu I Instancji jest prawidłowy, zaś twierdzenia i wnioski ubezpieczonego są nieuzasadnione.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego

w sprawie materiału dowodowego. Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, dzieląc jego ustalenia i rozważania prawne, rezygnując jednocześnie z ich ponownego, szczegółowego przytaczania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r. IPKN 339/98, OSNAPiUS 1999/24 poz. 776, z 22 lutego 2010 r. IUK 233/09, Lex nr 585720).

Ubezpieczony H. H. nabył prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy zaopatrzeniowej, która stanowi, że warunkiem nabycia tego prawa jest posiadanie 15 lat służby wojskowej (art. 12). Stosownie zaś do treści art. 16 wskazanej ustawy, żołnierzom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed powołaniem do zawodowej służby wojskowej okresy składkowe i nieskładkowe

w rozumieniu ustawy emerytalnej. Wśród tych okresów, enumeratywnie wyliczonych

w art. 6 i 7 ustawy emerytalnej, brak jest okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed wprowadzeniem obowiązku ubezpieczenia, jak i opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Katalog okresów składkowych i nieskładkowych jest zamknięty,

w związku z czym niedopuszczalne jest jego poszerzanie o okresy w nim nieuwzględnione.

Natomiast możliwość uwzględnienia przy obliczaniu wysokości emerytury okresów ubezpieczenia społecznego rolników na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej, na którą powoływał się ubezpieczony, uznać należy za instytucję wyjątkową, stosowaną jedynie w ściśle określonych sytuacjach. Niedopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja dyspozycji tego przepisu, zmierzająca do zaliczania w każdym wypadku okresów pracy

w gospodarstwie rolnym zamiast wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych

w ramach ubezpieczenia innego, niż ubezpieczenie rolnicze. Przepis art. 10 ust. 1 omawianej ustawy powinien być interpretowany i stosowany w sposób restryktywny. Bowiem, jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, dopuszcza on jedynie wyjątkowo

i w ograniczonym zakresie, niezbędnym do uzupełnienia okresu składkowego

i nieskładkowego wymaganego do przyznania emerytury osobom podlegającym ubezpieczeniu emerytalnemu określone w przepisach systemu ubezpieczeń społecznych, możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym jak okresów składkowych. Zaznaczyć przy tym należy, że prawidłową interpretacją art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej jest takie rozumienie, według którego pracownik może uzupełnić okresy składkowe i nieskładkowe pracą w gospodarstwie rolnym tylko po to, aby uzyskać świadczenie, a nie po to, aby je podwyższyć (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach, z dnia 9 października 2012 r., III AUa 14/12, LEX nr 1236479).

W przedmiotowej sprawie ubezpieczony nabył już prawo do emerytury, zatem w istocie domagał się on jedynie zwiększenia jej wysokości, co jako sprzeczne z przyjętą wykładnią, nie zasługuje na uwzględnienie.

Ponadto, art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej może znaleźć zastosowanie wyłącznie w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do przyznania emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zatem na tej podstawie okresy pracy w gospodarstwie rolnym nie podlegają zaliczeniu do wysługi emerytalnej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy zaopatrzeniowej.

W tym stanie rzeczy okres prowadzenia przez ubezpieczonego gospodarstwa rolnego (13 czerwca 1986 r. – 30 września 1991 r.) nie może być traktowany jak okres składkowy oraz uwzględniony przy obliczaniu wysokości świadczenia emerytalnego.

Tak argumentując, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego jako niezasadną.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, na podstawie art. 98 § 1

i § 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i w związku z art. 108 § 1 k.p.c. Wysokość kosztów ustalono w oparciu o § 2 ust. 1 punkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (j. t. Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Anna Stasiewicz

- Kokotowska